

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงเวลากว่าสามทศวรรษที่แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารพัฒนาการหรือการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) ได้แพร่กระจายในภูมิภาคเอเชีย โดยวงการสื่อสารมวลชนของโลก ของรัฐ และของเอกชนตั้งแต่ยูเนสโก (UNESCO) ศูนย์วิจัยสื่อสารมวลชนและสารนิเทศแห่งเอเชีย (Asain Mass Communication Research and Information Center, AMIC) สถาบันกระจายเสียงและภาพระหว่างประเทศ รวมทั้งสถาบันในภูมิภาค ได้หันมาเอาใจใส่แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเทศกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศโลกที่ 3 (เอเชียและหมู่เกาะแคริบเบียน) ต่างตระหนักถึงความสำคัญในแนวคิดดังกล่าว (John A. Lent 2522 : 21)

สำหรับวงการสื่อสารในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการที่จะทำให้ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย คนในเมืองกับคนชนบท คนเรียนมากกับคนเรียนน้อย และความแตกต่างอื่น ๆ ของคนไทยแคบเข้า โดยพัฒนายกระดับผู้ที่ย่ำแย่ให้สูงขึ้น อันเป็นจุดหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ (สนั่น บัณฑิติน 2531 : 43)

การให้คำจำกัดความของคำว่า "การสื่อสารเพื่อการพัฒนา" นั้นยังหาข้อยุติตายตัวไม่ได้แน่ชัดนัก "สื่อ" ที่ใช้เพื่อการพัฒนา และความหมายของ "การพัฒนา" ก็เป็นเรื่องที่ถูกตรวจสอบอยู่ จะเห็นว่าแนวคิดของการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปอย่างมาก

เริ่มตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2500 ที่แนวคิดของการพัฒนาเข้าสู่ประเทศไทย คำว่า "การพัฒนา" ถูกตีความให้หมายถึง "การเปลี่ยนแปลงให้เป็นแบบตะวันตก" "การทำให้ทันสมัย" "การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการกินดีอยู่ดี" "การทำประเทศให้เป็นอุตสาหกรรม" เป็นต้น โดยมีระบบการสื่อสารโดยเฉพาะสื่อสารมวลชนเป็นตัวบ่งชี้ระดับความเจริญของ

ประเทศ และเป็นตัวจักรผลักดันการพัฒนาไปด้วยพร้อม ๆ กัน ดังนั้นความหมายของการใช้สื่อ
 เพื่อการพัฒนาในประวัติศาสตร์หน้าแรกของประเทศไทยจึงหมายถึงความถึงการใช้สื่อเพื่อการ
 เปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับตัวบุคคล สถาบันทางสังคม วิธีการดำรงชีวิต วิธีการทำมาหากิน
 ไปจนถึงระดับสังคม จากลักษณะสังคมที่เคยเป็นอยู่' ให้ก้าวไปสู่การเป็นสังคมตามแบบอย่าง
 ตะวันตก โดยที่คำว่า "สื่อ" เพื่อการพัฒนาในที่นี้นั้นจำกัดขอบเขตอยู่แต่เฉพาะการ
 สื่อสารมวลชนที่มีขนาดใหญ่ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เท่านั้น โดยไม่ได้รวมเอาสื่อตาม
 ประเพณี สื่อบุคคล ซึ่งเคยเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญมาก่อน (กาญจนา แก้วเทพ
 2530 : 19 - 20)

การจะตัดสินว่าสื่อใดเป็นสื่อเพื่อการพัฒนาหรือไม่นั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาถึงเป็นหลัก
 น่าจะเป็นเนื้อหาสาระและบทบาทที่สื่อ นั้นได้มีต่อชุมชนหรือสังคมของผู้เป็นเจ้าของสื่อ ไม่ใช่
 ความทันสมัยของเทคโนโลยีหรือระบบสื่อสารสมัยใหม่ และคุณสมบัติสำคัญของสื่อเพื่อพัฒนา
 นั้นน่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกชนชั้นได้มีส่วนร่วมและมีบทบาท
 อย่างเท่าเทียมกันทั้งในฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสารในระบบสื่อสารในสังคม

นิโคลัส เบนเนต (Nicholas Bennett) นักการศึกษาและนักการสื่อสารมวลชน
 ได้เสนอแนะหลักการในการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาว่า (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2530 :
 27)

1. สื่อ นั้นต้องมีมนุษยธรรม หมายความว่า การใช้สื่อ นั้นต้องถือเอาคนเป็นเป้าหมาย
 มิใช่เอาเทคโนโลยีหรือผลกำไรเป็นเป้าหมาย
2. การจัดทำสื่อต้อง เริ่มต้นจากสภาพความจริงที่มีอยู่ และต้องมีลักษณะสอดคล้อง
 กับสิ่งที่ชุมชนมี
3. ในด้านคุณค่า การใช้สื่อต้องช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระบบคุณค่า
 อันดีงามที่ตนมีอยู่
4. การใช้สื่อ นั้น ต้องช่วยให้ผู้รับสามารถ เข้าใจปัญหาสภาพแวดล้อมของตัวเอง
5. การใช้สื่อ จะต้องเป็นหนทางให้ประชาชน เข้าใจความหมายของ "ความเป็น
 ชุมชน" อย่างแท้จริงในขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น

กล่าวโดยสรุปบทบาทหน้าที่ของสื่อเพื่อการพัฒนา สื่อ นั้นจะต้องมุ่งหมายที่จะส่งเสริม
 พัฒนาการของมนุษย์ ช่วยยกระดับการศึกษาการรับรู้ของประชาชนให้รู้เท่าทันสภาพความจริง

ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีส่วนผลักดันให้ประชาชนมีความคิด และมีความสามารถในการตัดสินใจประกอบกิจกรรม เชื่อมั่นในระบบคุณค่าที่ตนเองมีอยู่ เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้อื่นด้วย อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่มุ่งส่งเสริมก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน หรือในหมู่ประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ช่วยให้ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมลดลง

ดังนั้นในแนวคิดสมัยใหม่ของวงการสื่อสารจึงได้เริ่มให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงศักยภาพของ เครื่องมือสื่อสารแบบดั้งเดิมของชาวบ้าน ที่เราเรียกว่า "สื่อประเพณี" หรือ "สื่อพื้นบ้าน" มากขึ้น เมื่อพบว่าแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เรานำมาใช้ในช่วง เวลาว่าสามทศวรรษโดยมีสื่อมวลชนเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาตัวหนึ่งนอกจากจะมีผลในทางสร้างเสริมแล้ว กลับส่งผลในการก่อปัญหาต่อสังคมชนบทไทยเป็นอย่างมาก

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2526 : 74) ได้สรุปปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นกับชาวชนบทที่ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเข้าสู่ระบบสังคมแบบบริโภคนิยมโดยมีสื่อมวลชนเป็นตัวเร่งว่า ประชาชนทั่วไปดูเหมือนจะวัดการพัฒนาของตนจากการที่ตนสามารถมีสินค้าใหม่และแพงเพิ่มขึ้น เพราะความอยากที่ถูกเร้าโดยสื่อที่เป็นแรงผลักดันของการพัฒนาจึงเป็นเหตุให้เกิดความต้องการไม่สอดคล้องเหมาะสมกับฐานะตน เกิดความพยายามเอารถเอาเปรียบและกดขี่ผู้อื่นลง การหลอกลวงคดโกงและการใช้เล่ห์เหลี่ยมก็ย่อมตามมาอาจหลีกเลี่ยงได้

กาญจนา แก้วเทพ (2530 : 192) ได้ข้อสรุปจากการลงศึกษาปัญหาชนบทในหลายท้องที่ว่า โครงสร้างสังคมชนบทแบบเดิมถูกทำลายลงโดยการรุกรานของสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาพร้อมกับสิ่งที่เรียกว่า "การพัฒนา" เข้ามาพร้อมกับสื่อสมัยใหม่ อันได้แก่วิทยุและโทรทัศน์ ก่อให้เกิดช่องว่างทางคุณค่าระหว่างคนรุ่นพ่อแม่กับรุ่นลูก ๆ หรือหลาน และนำมาซึ่งปัญหามากมายในหมู่บ้าน เช่นในเขตบ้านโสภณน้ำขาว บ้านสองห้องและบ้านโนนเมือง ในภาคอีสาน และหมู่บ้านหัวเสือ ในภาคเหนือ เป็นต้น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2531 : 33) ได้กล่าวถึงผลของการพัฒนาและการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ในสังคมชนบทว่า ชุมชนชนบทที่เคยเป็นอิสระ เปลี่ยนเป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพา ในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจเขาต้องพึ่งพาสารเคมีและเทคโนโลยีซึ่งตัวเขาเองไม่มีความรู้จริงในทางวัฒนธรรมเขาไม่สามารถผลิตและดำรงวัฒนธรรมของเขาเองได้ ต้องพึ่งพาวัฒนธรรม

ที่คนในเมืองเป็นผู้กำหนด (โดยเอาอย่างฝรั่ง) ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การกินอาหาร ความบันเทิง และความสัมพันธ์ทางสังคมทุกรูปแบบ วัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมสลายตัวลง ระบบค่านิยมแบบเก่าก็สูญหายไป สินค้าที่ถูกโฆษณาอย่างบ้าคลั่งจึงเข้ามาเป็นค่านิยมของชุมชนแทนที่

จากการที่เราพบว่าสื่อสมัยใหม่นั้นก่อปัญหาและช่องว่างที่ส่งผลกระทบต่อสังคมชนบทไทย ดังกล่าวแล้ว และในฐานะที่สื่อพื้นบ้านเป็นเครื่องมือสื่อสารดั้งเดิมของชาวบ้านซึ่งเคยมีบทบาทและทำหน้าที่รับใช้ตอบสนองต่อความต้องการของชาวบ้านได้ การได้ตระหนักและให้ความสำคัญต่อสื่อพื้นบ้าน ศักยภาพรวมอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ที่เคยเป็นมา และมีอยู่ รวมทั้งการวิเคราะห์ให้ทราบถึงสาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเสื่อมความนิยม เป็นสิ่งที่จำเป็นและน่าจะทำ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงคัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และนำเนื้อหาสาระที่ต้องการมาสอดคล้อง หรือนำมาใช้ร่วมกันกับสื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์สูงสุดเหมาะสมกับความเป็นสื่อเพื่อการพัฒนา

การสื่อสารของชาวบ้านในอดีตที่มักเรียกกันในปัจจุบันว่า สื่อพื้นบ้าน สื่อพื้นเมือง หรือสื่อประเพณี (Folk Media) นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มีความหมายทางสังคมที่สำคัญยิ่งในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านการสื่อสาร การประสานสัมพันธ์ของคนในชุมชน การพัฒนา การรื้อร้อย สายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และที่สำคัญที่สุดก็คือสื่อพื้นบ้านเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสร้างคุณภาพให้แก่ชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2530 : 31) กล่าวว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนนั้นไม่ว่างเปล่า กล่าวคือก่อนที่จะมีการนำเอาสื่อสมัยใหม่เข้าไปในสังคมชนบทนั้น ชาวบ้านมีระบบการสื่อสารของตัวเองอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับตัวเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารเป็นกลุ่ม ในธรรมเนียมประเพณีการสื่อสารในชนบทไทยจะมีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารตามแหล่งต่าง ๆ เช่น ร้านตัดผม ร้านกาแฟ ศาลาวัด ศาลากลางหมู่บ้าน ตลาด หนองน้ำ หรือเมื่อถึงงานเทศกาลตรุษสารท ก็จะมีการแสดง การละเล่นต่าง ๆ ตั้งแต่เล่นเพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวงมาลัย ไปจนถึงลำตัด ลิเก โนรา ค่าวซอ หมอลำ ฯลฯ ซึ่งการละเล่นเหล่านั้นนอกจากจะเป็นรูปแบบที่ให้ความบันเทิงแล้ว ยังให้เนื้อหาที่เป็นความรู้ ข้อมูลความคิดเห็นและการอบรมสั่งสอนในเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าต่าง ๆ อีกด้วย

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2530 : 40) ได้ให้ความหมายของสื่อพื้นบ้านไว้ว่า เป็นรูปแบบ การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มคน หรือกลุ่มคนกับกลุ่มคน ที่ได้ประพฤติกปฏิบัติ สืบต่อกันมาจนเกิดความเคยชินเป็นประเพณีขึ้น สื่อพื้นบ้านจึงเรียกอีกชื่อว่าสื่อประเพณี ซึ่งหมายครอบคลุมถึงการแสดงต่าง ๆ เช่น เพลง ระบำ ละคอน การละเล่นและกีฬา ที่เปิดโอกาสให้มีการสนทนาวิสาสะ ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิด การสื่อสาร เพราะสื่อพื้นบ้านนอกจากจะให้ความบันเทิงแล้ว ยังเป็นการสื่อสารแบบบุคคล ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความใกล้ชิดกัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำได้ง่าย อีกทั้งยังใช้ ภาษาถิ่น ทำให้การสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความชัดเจน ศิลปินนับเป็นเครือข่าย การสื่อสารในท้องถิ่นที่สำคัญ ที่สามารถสร้างอิทธิพลหรือจูงใจคนดูได้มาก

สมควร กวียะ (2529 : 803) กล่าวสรุปว่า สื่อพื้นบ้านหรือสื่อประเพณีคือสื่อที่ เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการสื่อสารในประเทศไทย มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณ ก่อนยุคสุโขทัยและมีสืบทอดต่อเนื่องมาทุกยุคสมัยจนกระทั่งปัจจุบัน อยู่ในรูปของคำพูด ข้อเขียน บทเพลง ดนตรี การแสดง ทัศนกรรม สถาปัตยกรรม พิธีกรรม ทัศนคติ ความเชื่อ หรือแม้กระทั่งวิถีชีวิต คุณค่าของสื่อพื้นบ้านนับเป็นสนามของประสบการณ์และเป็นข้อมูลอ้างอิง ที่ฝังอยู่ในสมองของศิลปินและคนดู ตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาททางสังคมที่สำคัญยิ่งของสื่อ พื้นบ้านต่อสังคมไทยในอดีตก็คือการเผยแผ่พุทธศาสนาที่แพร่กระจายเข้าสู่จิตใจของคนไทยอย่าง กว้างขวางโดยการใช้สื่อพื้นบ้านเป็นหลัก

กาญจนา แก้วเทพ (2530 : 37) ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของสื่อพื้นบ้านว่า สื่อเหล่านี้จะบ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นอย่างชัดเจน นอกจากนั้น รูปแบบของสื่อ บางอย่างยังเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าร่วมอย่างเต็มที่ ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ดูเฉย ๆ (passive audience) บรรดาการละเล่นต่าง ๆ ในชนบทนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะก่อให้เกิดการสื่อสาร สัมพันธ์กันในขณะที่ทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมการผลิต ด้วยเหตุนี้จึงมีลักษณะ สอดคล้องรับใช้ชีวิต จากเนื้อหาและวิธีการแสดงออก เราสามารถวิเคราะห์เจาะลึกลงไป ถึงค่านิยมและวิถีชีวิตของประชาชนได้ ดังนั้นสื่อพื้นบ้านจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน กล่าวโดยรวมแล้วสื่อพื้นบ้านนับเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อการสื่อสารเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะให้ความบันเทิง ให้ข้อมูลข่าวสารและเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนคุณค่า

ต่าง ๆ ของสังคมให้แก่สมาชิกแล้ว การสื่อสารในลักษณะสื่อพื้นบ้านยังมีข้อเด่นมากตรงที่มักเปิดโอกาสให้บุคคลได้พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมร่วมกัน อันจะยังผลให้เกิดความสนิทสนม เสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน กระทั่งสามารถสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวได้โดยง่ายและเป็นไปอย่างสอดคล้องกับเงื่อนไขวิถีชีวิตของสังคมนั้น ๆ สื่อพื้นบ้านจึงนับเป็นมรดกทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการสั่งสมต่อเนื่องยาวนานหลายชั่วอายุคนจนกลายเป็นชุมชนทรัพยากรใหญ่หลวงทางวิทยาการหลากหลายสาขาที่หากได้รับการศึกษาและเก็บรับมาปรับใช้อย่างสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นจริงแล้วย่อมนำประโยชน์อย่างมหาศาลมาสู่สังคมนั้น ๆ

ภาพการนำสื่อพื้นบ้านมาปรับใช้ในสังคมสมัยใหม่เพื่อการต่าง ๆ มีปรากฏให้เห็นเป็นจำนวนมากไม่น้อย ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดอำนาจรัฐได้สำเร็จ รัฐบาลได้มีแนวนโยบายนำสื่อพื้นบ้านมาเป็นเครื่องมือในการทำงานโฆษณาความคิดเพื่อยกระดับสำนักทางสังคมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมได้อย่างค่อนข้างเป็นผล ในประเทศอินโดนีเซีย สมัยที่ต้องการขับไล่อิทธิพลของชาวต่างชาติออกไปจากประเทศในปี ค.ศ. 1950 นั้น รัฐบาลอินโดนีเซียได้ใช้วิธีสร้างมติดมหาชนขึ้นโดยผ่านทาง การแสดงหนังตะลุง ซึ่งเป็นสื่อพื้นบ้านเก่าแก่ของประชาชนชาติอินโดนีเซียเอง ปรากฏว่าได้รับผลดียิ่งต่อมากการแสดงหนังตะลุงจึงกลายเป็นสื่อสำคัญสำหรับการงานเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาล จนกระทั่งปัจจุบัน (จุมพล รอดคำดี 2521 : 7)

ในประเทศไทยนอกจากสื่อพื้นบ้านจะได้กอบบทบาททางสังคมตามปกติในฐานะเครื่องมือทางสังคมที่สำคัญแล้ว หลายครั้งสื่อพื้นบ้านก็ถูกนำไปปรับใช้เพื่อการที่มีเป้าหมายแน่ชัด เช่น ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อครั้งรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เกิดกรณี "กบฏผู้มีบุญ" หรือ "ขบถผู้มีบุญ" ขึ้นทางภาคอีสาน มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่า ครั้งนั้นฝ่ายก่อการกระด้างกระเดื่องหรือฝ่ายก่อกบฏได้ใช้การเล่นหมอลำเป็นสื่อในการกระจายข่าวสู่ประชาชนว่า ฝรั่งเศสต่างชาติกำลังบุกยึดกรุงเทพฯ ผู้นำกบฏคือผู้มีบุญซึ่งถูกส่งมาเพื่อปราบยุคเข็ญในครั้งนี้ ชาวบ้านได้ก่อให้เกิดความสับสนในหมู่ประชาชนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสามารถทำได้สมจริงสมจังและสามารถใช้สื่อที่ประชาชนในภาคอีสานรับได้ง่าย ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งเข้าร่วมกับฝ่ายกบฏเป็นจำนวนมาก และการแห่เทศน์ซึ่งเป็นสื่อพื้นบ้านที่ใช้เสนอเรื่องราวทางศาสนาก็ได้รับการปรับรูปแบบและเนื้อหามาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารเสนอข่าวคราวเรื่องราวต่าง ๆ ทางสังคมในรัชสมัยนั้นเช่นกัน (พรศักดิ์ เหล่ากิจไพศาล 2530 : 16)

ในภาคใต้มีการนำสื่อพื้นบ้านประเภทแหล่งเทศน์มาใช้เพื่อการจำเพาะไม่น้อย ส่วนใหญ่ก็เพื่อแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ที่สำคัญเห็นจะได้แก่แหล่งเทศน์เรื่องหมอจันทร์ (นายจันทร์ บริบาล) ยิ่งพระยารัฐานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต และพระสกลสถานพิทักษ์ (คออยู่เคียด ณ ระนอง) เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แหล่งเทศน์เรื่องนี้มีผู้แต่งขึ้นหลายสำนวน ก่อให้เกิดความสับสนขึ้นในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับคดีนี้ไม่น้อย เพราะเนื้อหาแหล่งเทศน์ส่วนใหญ่มักโน้มเอียงเข้าข้างหมอจันทร์เสียเป็นส่วนใหญ่ขณะที่ศาลพิพากษาว่าหมอจันทร์มีความผิดจริงและต้องโทษประหารชีวิต การใช้แหล่งเทศน์ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อพื้นบ้านในครั้งนี้จึงนับเป็นการใช้ "สื่อ" ที่เหมาะสมและได้ผลในการให้ข้อมูลและเผยแพร่ข่าวเป็นอย่างยิ่ง (ดูรายละเอียดในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ สถาบันทักษิณคดีศึกษา 2529 : 724 - 727)

หลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลไทยได้เริ่มตระหนักและเริ่มเห็นความสำคัญของสื่อพื้นบ้านอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมเพื่อนโยบายเฉพาะหน้า เริ่มขึ้นในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลไทยยุคนี้ได้ดำเนินนโยบายรัฐนิยม โดยมีเป้าหมายต้องการนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอารยะ ในครั้งนั้นรัฐบาลได้มีแผนการอย่างชัดเจนที่จะฟื้นฟูและนำสื่อพื้นบ้านมาเพื่อปรับใช้เป็น "สื่อ" ในการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐนิยมให้เป็นที่รู้จักและยอมรับสนับสนุนในหมู่ประชาชน กระทรวงมหาดไทยในครั้งนั้นได้รับหน้าที่ประมวลรวบรวมสื่อพื้นบ้านสำคัญ ๆ มาเพื่อใช้สำหรับการนี้ มีสื่อพื้นบ้านอย่างน้อย 18 ชนิดด้วยกันที่ได้รับการรวบรวมไว้ และในจำนวน 18 ชนิดนั้นมีการเล่นร้องเงี้ยวรวมอยู่ด้วย การศึกษารวบรวมเกี่ยวกับร้องเงี้ยวครั้งนี้ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมา วิธีการละเล่น การแต่งกาย สถานที่เล่น ตัวอย่างบทร้อง รวมทั้งมีภาพประกอบแสดงให้เห็นอีกด้วย (ตรีศิลป์ บุญขจร 2524 : 1)

เมื่อรัฐบาลไทยเริ่มนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในปี พ.ศ. 2484 ทางการก็ได้เลือกสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อสำคัญประการหนึ่งเพื่อสร้างกระแสต่อต้านลัทธิดังกล่าวให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ประชาชนอย่างซึบลึกและแผ่กว้าง โดยการจัดให้มีการประกวดลิเกต่อต้านคอมมิวนิสต์ขึ้น ซึ่งมีผลให้รัฐบาลในสมัยต่อ ๆ มาเลือกเอาสื่อพื้นบ้านหลายชนิดมาปรับใช้เพื่อหวังผลทางการเมืองและเพื่อสกัดกั้นการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่น หมอลำหนังตะลุงและลำตัด เป็นต้น (พรศักดิ์ เหล่ากิจไพศาล 2529 : 16)

ความตื่นตัวและเล็งเห็นถึงศักยภาพของสื่อพื้นบ้านซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ทรงประสิทธิภาพของชุมชนดั้งเดิมของไทยมีความเข้มข้นเพิ่มขึ้นเป็นลำดับทั้งจากฝ่ายรัฐบาลหรือทางการบ้านเมืองและฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นช่วงที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีการประกาศปีนั้นเป็นปีท่องเที่ยวและได้จัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งให้แก่แต่ละจังหวัดพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันได้แก่แหล่งท่องเที่ยวและการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นการใหญ่ ในปี พ.ศ. 2529 รัฐบาลโดยผ่านนโยบายทางสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติก็ได้เริ่มโครงการประกาศเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้านดีเด่นสาขาต่าง ๆ ขึ้น ศิลปินที่ได้รับการเชิดชูเกียรติครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นศิลปินชาวบ้านที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของสื่อพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่ทั้งในสาขา หมอลำ หนังตะลุง โนรา เพลงบอก ลิเก หุ่นกระบอก ละครชาตรี หนังใหญ่ เป็นต้น และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2530 ที่รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทยอีกครั้งการส่งเสริมให้ฟื้นฟูเทศกาลงานประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นไปอย่างครึกโครมและมีลักษณะแผ่กระจายกว้างไปทั่วทุกจังหวัด การพยายามฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านในรูปต่าง ๆ นอกจากเพื่อเป้าหมายการธุรกิจท่องเที่ยวและการอนุรักษ์แล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังมากขึ้น การดำเนินงานเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านและสื่อพื้นบ้านไปโดยปริยาย

กล่าวเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย สื่อพื้นบ้านนับเป็นสิ่งที่เคยมีบทบาททางสังคมอย่างสำคัญ การละเล่นที่สำคัญ ๆ เช่นหนังตะลุง โนรา ซึ่งยังคงเหลือร่องรอยความสำคัญดังกล่าวอยู่แม้กระทั่งในสังคมสมัยใหม่ปัจจุบัน หนังตะลุงนั้นเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางโดยทั่วไป เพราะสามารถดัดแปลงปรับเปลี่ยนและพัฒนาทั้งรูปแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชามหาชนได้เป็นอย่างดี คนพากย์ซึ่งพูดภาษาเดียวกับชาวบ้านยังคงแสดงบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้ชมในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างรอบด้านและอย่างทันกาล ปัจจุบันหนังตะลุงจึงยังคงเป็นสื่อพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวบ้านภาคใต้โดยทั่วไป (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล 2525 : 43) ส่วนโนราโดยทั่วไปได้รับความนิยมน้อยลงเพราะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาน้อยกว่าหนังตะลุงเพราะเงื่อนไขที่จำกัดอันเกิดจากลักษณะเฉพาะหลายประการของการละเล่นชนิดนี้เอง เช่นยากแก่การฝึกหัด คณะมีลักษณะ

ใหญ่โตยากแก่การเคลื่อนไหวโดยสะดวก ลักษณะการเล่นมีองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ค่อนข้างสูง และรูปแบบก็ยากที่จะปรับเนื้อหาแบบสมัยใหม่เข้าไปผสมผสานได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

นอกจากสี่พื้นบ้านที่สำคัญ เช่นหนังตะลุงและโนราแล้ว ภาคใต้อาจยังมีสี่พื้นบ้านที่เคยมีบทบาทในชุมชนดั้งเดิมอีกหลายชนิดซึ่งไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในปัจจุบัน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ ส่วนล่างบริเวณจังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตก อันได้แก่จังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต ซึ่งมีอาณาเขตทางทะเลติดต่อกับประเทศมาเลเซียและมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมมาเลย์มาแต่อดีต พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีลักษณะพิเศษต่างจากบริเวณอื่นของประเทศไทย กล่าวคือ มีการอยู่อาศัยร่วมกันของประชาชนที่ต่างความเชื่อต่างวัฒนธรรม วัฒนธรรมสองสายหลักที่นับเป็นโครงสร้างชั้นบนของสังคมในบริเวณนี้เป็นวัฒนธรรมที่เนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา คือ วัฒนธรรมแบบไทยพุทธกับไทยมุสลิม ในพื้นที่ดังกล่าวมีสี่พื้นบ้านที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในอดีตและยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันชนิดหนึ่ง คือ ร่องเง็งตันหยง หล้อแห็ง หรือ เพลงตันหยงก็เรียก สี่พื้นบ้านที่มีรูปแบบเป็นการละเล่นของชาวบ้านชนิดนี้ มีรูปแบบและเนื้อหาที่มีลักษณะพิเศษน่าสนใจ กล่าวคือ เป็นสี่ที่มีบทบาทสำคัญในการเปิดและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านบันเทิงด้วยกัน ก่อให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสริมสร้างความเข้าใจอันดี และก่อให้เกิดความผูกพันในลักษณะกลุ่มพวกเดียวกันได้เป็นอย่างดี

ในบริเวณพื้นที่จังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตก เฉพาะในพื้นที่จังหวัดตรัง ร่องเง็งตันหยง นับเป็นสี่พื้นบ้านที่ได้รับความนิยมและแพร่หลายในหมู่ประชาชนเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอที่มีที่ตั้งติดฝั่งมหาสมุทรอินเดียอันได้แก่อำเภอกันตัง อำเภอสิเกาและอำเภอปะเหลียน ซึ่งมีพื้นที่เลียบฝั่งทะเลยาวถึง 119 กิโลเมตร ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแถบดินนี้ประมาณร้อยละ 20 เป็นชาวไทยมุสลิมที่สืบทอดการนับถือศาสนาอิสลามมาจากบรรพบุรุษซึ่งมีเชื้อสายมาเลย์ กลุ่มชนเหล่านี้มีวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่เป็นไทยพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตเป็นของตัวเองโดยเฉพาะ (สำนักงานจังหวัดตรัง 2528 : 14)

ลักษณะทั่วไปของร่องเง็งตันหยง เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีการผสมผสานร่วมของศิลปะสองลักษณะ คือ ลักษณะเพลงพื้นบ้าน (Folk songs) และการเต้นรำพื้นบ้าน

(Folk dances) การเล่นโดยทั่วไปจะมีการจัดตั้งคณะร้องเงิงต้นหยงขึ้นเป็นคณะ ๆ คณะหนึ่งจะมีนางรำประมาณ 4 - 12 คน นางรำเหล่านี้ได้รับการฝึกหัดให้มีความชำนาญในจังหวะการเต้นต่าง ๆ ตามรูปแบบการเล่นที่แน่นอนซึ่งสืบทอดกันมาแต่โบราณ พร้อมกันนั้นก็ต้องรู้ทำนองเพลง ที่จะต้องใช้ร้องประกอบการเต้นทุกทำนอง ส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกมาตั้งแต่เป็นเด็ก รุ่น นักดนตรีที่ใช้เล่นประกอบการแสดงคณะหนึ่งมีประมาณ 3 - 4 คน คอยเล่นให้ทำนองตามจังหวะเพลง เครื่องดนตรีที่สำคัญคือ รำมะนาและไวโอลินซึ่งชาวร้องเงิงต้นหยงเรียก "ซอ" คนเล่นไวโอลินมักจะเป็นนายโรงซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนเข่าคนแก่ที่มีความรู้เรื่องร้องเงิงต้นหยงเป็นอย่างดี

การเล่นร้องเงิงต้นหยงนั้นจะต้องมีบทร้องที่เรียกว่า "เพลง" หรือ "เพลงต้นหยง" ร้องประกอบการเต้นด้วย การร้องจะมีลักษณะเป็นการร้องโต้ตอบในทำนองเพลงปฏิพากย์ระหว่างนางรำกับคู่เต้น ซึ่งเป็นผู้ชมที่เข้าไปร่วมเต้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย บทร้องมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นบทร้องเก่า ๆ ที่จำสืบทอดกันมาเรียกว่า "คำเรียน" อีกลักษณะเป็นการร้องสด โดยนางรำและคู่เต้นจะคิดเนื้อเพลงขึ้นร้องสด ๆ ในขณะเต้นอยู่ด้วยกัน การเล่นชนิดนี้จึงนับว่าผู้เล่นจะต้องมีปฏิภาณไหวพริบสูง ต้องคิดกลอนได้เร็ว มีความคิดแหลมคม จึงจะสามารถเล่นได้ดี

การเล่นร้องเงิงต้นหยงนั้นนางรำและคู่เต้นจะยืนหันหน้าเข้าหากันเต้นอยู่กับที่ ใช้ท่าเคลื่อนไหว ท่ามือ การโอนอ่อนหรือการโยกตัวและย่อตัวเป็นหลัก การเต้นจะเต้นเป็นรอบ ๆ หรือเป็นเพลง ๆ นางรำเมื่อรำเสร็จก็จะไปนั่งยังที่ที่จัดเตรียมไว้ เมื่อถึงรอบใหม่หรือเพลงใหม่ ผู้ที่ต้องการเต้นก็จะซื้อบัตรขึ้นมาขอเต้นใหม่ แต่บางกรณีผู้เต้นอาจไม่ต้องจ่ายเงินค่าเต้นหรือไม่ต้องใช้บัตร หากเจ้าของงานได้ตกลงว่าจ้างให้คณะร้องเงิงต้นหยงนั้น ๆ มาเล่นบริการในงานของตนโดยเฉพาะ แต่โดยทั่วไปแล้วคณะร้องเงิงต้นหยงจะเก็บเงินจากผู้เต้นเอาเองโดยที่เจ้างานไม่ต้องเสียค่าว่าจ้าง เพียงให้ที่พักผ่อนและอาหารการกินเท่านั้น สำหรับค่าเต้นหรือค่าบัตรนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจของแต่ละช่วงแต่ละยุค ในอดีตค่ารอบมีตั้งแต่ 1 สลึงจนถึง 1 บาท ในปัจจุบันหากมีการจัดแสดงร้องเงิงต้นหยงขึ้นมักจะเก็บค่าเต้นรอบละ 2 - 3 บาท ข้อที่น่าสังเกตเป็นพิเศษก็คือนางรำล้วนเป็นชาวไทยมุสลิมทั้งสิ้น ขณะที่คู่เต้นจะมีทั้งชายไทยพุทธและไทยมุสลิมคละกันไปตามแต่พื้นที่ที่มีการแสดงว่าจะมีชาวไทยพุทธหรือไทยมุสลิมมากกว่ากัน

โอกาสในการเล่นร้องเงิงต้นหยงมักจะเป็นงานรื่นเริงหรืองานมงคล เช่นในงานเทศกาลหรืองานประเพณีของท้องถิ่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานเข้าสู่หนัด หรือแม้กระทั่งงานบวชนาคของชาวไทยพุทธ

สำหรับเนื้อเพลงและทำนองเพลงนั้น เนื้อเพลงที่นิยมร้องกันส่วนใหญ่มักจะขึ้นต้นด้วยวรรคที่ว่า "บุหงาต้นหยง" จากนั้นก็ตามด้วยชื่อต้นไม้หรือดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง จึงจะเข้าสู่เนื้อหาที่ต้องการร้องในวรรคที่สาม แต่กล่าวโดยสรุปแล้วการขึ้นต้นเช่นนี้ไม่ใช่ข้อบังคับตายตัวแต่อย่างใด อาจขึ้นต้นด้วยคำอื่นก็ได้ เช่นคำ "ปลูกรักเอาไว้" เป็นต้น

ลักษณะฉันทลักษณ์โดยทั่วไปของเพลงร้องเงิงต้นหยง บทหนึ่งมี 8 วรรค แต่ละวรรคมี 4 - 9 คำ เฉพาะวรรคต้นมักมี 4 คำ ขึ้นต้นด้วยคำว่า "บุหงาต้นหยง" วรรค 2 มี 7 - 9 คำ มักขึ้นต้นด้วยคำว่า "หยงไทรละน้อง..หยงดอก..." หรือ "หยงต้น..." (แล้วใส่ชื่อดอกไม้หรือต้นไม้ที่คิดไว้เป็นคำต่อไปจนครบ 7 - 9 คำ) วรรค 3, 4 มี 7 - 9 คำ วรรค 5 มักมี 4 คำเหมือนวรรคแรก วรรค 6 มี 7 - 9 คำ วรรค 7 มี 7 - 9 คำ วรรคนี้มักใช้คำซ้ำกับวรรคที่ 4 วรรคสุดท้าย 7 - 9 คำเช่นกัน ดังตัวอย่างเนื้อเพลง เช่น

บุหงาต้นหยง	หยงไทรละน้อง-ดอกย่านัด ¹
ขอถามสักคำแม่ผมคัด	ว่าสุหร่า ² กับวัดน้องหนัด ³ ไหน
บังถามไม่แปลก	น้องหนัดข้างแขกหรือหนัดข้างไทย ⁴
สุหร่ากับวัดน้องหนัดไหน	ถ้าหนัดข้างไทยน้องหนอ...ได้กินหมูฯ

ในส่วนของจังหวะหรือทำนองเพลงนั้นร้องได้หลายจังหวะทำนอง จังหวะหรือทำนองหนึ่งจะเรียกว่า "ลาฮู" หรือ "ลาฮู" หนึ่ง ลาฮูที่เป็นที่นิยมร้องกันอย่างแพร่หลายในการเล่น

¹ดอกสับปะรด

²สุหร่า

³ถนัด, หมายถึงพอใจหรือชอบ

⁴คนไทยพุทธเรียกคนไทยมุสลิมว่า "แขก" และเรียกตัวเองว่า "ไทย"

รองเงืงคันหยงในเขตจังหวัดตรังมีประมาณ 10 ลาฐู ซึ่งมีจังหวะและรายละเอียดในการร้องแตกต่างกันไป

เนื้อหาในบทเพลงรองเงืงคันหยงส่วนใหญ่มีเป้าหมายอยู่ที่การเกี่ยวพาราสิและการแก๊เกียว เนื้อหาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก คู่เต็นจะร้องตอบโต้กันอย่างเผ็ดร้อน สนุกสนานในขณะที่ผู้ชมซึ่งทำหน้าที่เป็นเหมือนกองเชียร์จะร่วมโห่ร้องปรบมือไปด้วย แต่แม้เป้าหมายในการเล่นรองเงืงคันหยงจะมุ่งอยู่ที่ความบันเทิงสนุกสนานและมีเนื้อเพลงเกี่ยวข้องกับเรื่องการเกี่ยวพาราสิเป็นหลัก ก็ยังมีบทเพลงไม่น้อยที่แสดงสารัตถะด้านอื่น ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมตั้งใจ เนื้อเพลงเหล่านั้นบ้างก็เป็นการเสนอข้อมูลข่าวสาร เช่น การแจ้งข่าวคราวและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การให้การศึกษาอบรมคุณธรรมจริยธรรมของสตรีและบุรุษ การสั่งสอนชี้แนะทางประพฤติกฎปฏิบัติ การรายงานสภาพเหตุการณ์และสังคมโดยทั่วไป การรายงานสภาพการทำมาหากินและงานอาชีพ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้กลุ่มชนต่างวัฒนธรรมคือชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมได้มีการพบปะสัมพันธ์กัน เกิดความเข้าใจ ยอมรับกันเป็นกลุ่มพวก

เนื่องจากการเล่นรองเงืงคันหยงเป็นที่นิยมกันอย่างสูงในท้องถิ่นดังกล่าว ทำให้การร้องเพลงชนิดนี้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในการแสดงเท่านั้น แต่ผู้ที่ยอมชมชอบโดยเฉพาะผู้ชายยังใช้เพลงรองเงืงคันหยงมาร้องเล่นในเวลาต่าง ๆ เช่น เมื่อยามทำการงานหรือในงานเลี้ยงต่าง ๆ อีกด้วย เพลงที่ผู้ชมชื่นชอบเพื่อเอาสนุกโดยมิมุ่งโต้ตอบคู่รำเหล่านั้นมีเป็นจำนวนมากและเพลงเหล่านั้นส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ความคิดเห็นและทัศนะทางสังคมด้านต่าง ๆ ของผู้ร้องอย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุป โดยรูปแบบการเล่นของรองเงืงคันหยง นับเป็นสื่อกลางที่เปิดโอกาสให้บุคคลต่างกลุ่มวัฒนธรรมความเชื่อได้มีกิจกรรมสนทนาร่วมกัน หากเปรียบเทียบกับสื่อพื้นบ้านภาคใต้ชนิดอื่น เช่น หนังตะลุง โนรา ซึ่งมีลักษณะเป็นมหรสพที่ผู้ชมมีฐานะเพียงผู้ดูเฉย ๆ แต่รองเงืงคันหยงเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้มาร่วมเต้น ร่วมกิจกรรมการแสดงด้วย (active audience) ซึ่งผู้ชมส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยพุทธ แต่คณะรองเงืงคันหยงทั้งหมดเป็นของชาวไทยมุสลิม ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสาร เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสริมสร้างความเข้าใจอันดีและเป็นตัวเชื่อมสายสัมพันธ์ให้แก่ผู้คน

ในชุมชนได้อย่างดียิ่ง ในส่วนของเนื้อหาของบทเพลงที่ใช้ขับร้องทั้งที่ใช้ร้องในการแสดงและร้องเล่นก็ยังทำหน้าที่ให้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ให้การศึกษาอบรม ทำหน้าที่ปกป้องปทัสฐานของสังคม รายงานและวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ทางสังคม ตลอดจนแสดงให้เห็นว่าการละเล่นหรือสื่อพื้นบ้านชนิดนี้ได้สร้างบูรณาการทางสังคมให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้อย่างสำคัญยิ่ง

แม้ว่าในอดีตสื่อพื้นบ้านรองเง็ง ต้นหยง เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง แต่ในปัจจุบันสื่อชนิดนี้เสื่อมความนิยมลงไปมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลหลายประการ ประเด็นหลักคงคล้ายกับสื่อพื้นบ้านชนิดอื่น ๆ ที่กำลังถูกกระแสความเจริญทางด้านวัตถุและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบใหม่ในสังคมเซาะกร่อนความนิยมลงไป สื่อมวลชนและการละเล่นสมัยใหม่หลายอย่างเช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ราวัง และสื่อบันเทิงต่าง ๆ ได้เข้าไปถึงชนบทริมฝั่งทะเลตะวันตกภาคใต้เป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ความนิยมในการละเล่นประเภทนี้ของชาวบ้านแถบนั้นจึงพลอยลดน้อยลงไป คณะรองเง็งต้นหยงที่เหลืออยู่ในปัจจุบันมีน้อยมาก และที่เหลือส่วนใหญ่เป็นคนแก่คนเฒ่าที่ไม่สามารถออกงานได้แล้ว ลูกหลานที่ได้รับฝึกฝนมาก็เป็นแบบกระต่อนกระแต่นไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตั้งคณะรองเง็ง ต้นหยง ไม่สามารถยังชีพเป็นกอบเป็นกำเหมือนอาชีพอื่น อีกทั้งลักษณะการเล่นมีความยากไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของทุกคนได้ เพราะผู้เล่นรองเง็ง ต้นหยงได้คตินั้น จะต้องมีความสามารถในเชิงกลอน มีปฏิภาณไหวพริบดี มีความคิดแหลมคมที่จะแก้ต่างโต้ตอบได้ นอกจากนี้แล้วการฟื้นฟูและผลักดันในกลุ่มชนมุสลิมได้ยึดกุมหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามให้เข้มข้นก็อาจมีผลกระทบต่อสื่อพื้นบ้านชนิดนี้ไม่น้อย เพราะวาลักษณะการเต้นและการขับร้องเป็นการเล่นรื่นเริง มีการพ้อนรำขับร้องปะทะสัมพันธ์กัน ทางกายภาพระหว่างหญิงชาย ซึ่งขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม ก็อาจมีส่วนทำให้สื่อชนิดนี้เสื่อมความนิยมลงไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

ดังนั้นในฐานะที่รองเง็ง ต้นหยง เป็นสื่อพื้นบ้านที่มีความสำคัญและเคยได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในพื้นที่จังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตก ก็ควรจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าให้ได้ทราบถึงบทบาทที่แท้จริงของสื่อชนิดนี้ ตลอดจนสาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการเสื่อมความนิยมลงไป ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้ข้อมูลที่เป็นระบบแล้ว ก็ยังจะเป็นประโยชน์ในการฟื้นฟูคัดแปลงสื่อชนิดนี้ให้ปฏิบัติหน้าที่อันเคยมี เคยเป็น และเป็นอยู่ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมที่

เปลี่ยนแปลงไปยิ่งขึ้น การสอคิดใส่เนื้อหาสาระที่ต้องการ การปรับใช้ร่วมกับสื่อมวลชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผน การใช้สื่อเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของสังคมในพื้นที่นี้ และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะทางสังคมใกล้เคียงกัน ตลอดจนเป็นแนวทางการศึกษาสื่อพื้นบ้านอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นผลในแง่การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของสื่อพื้นบ้านรองเง็งคันหยง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 ประวัติความเป็นมา
 - 1.2 ลักษณะขนบนิยมและองค์ประกอบในการเล่น
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของรองเง็งคันหยงทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาที่มีต่อชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ส่วนล่างบริเวณจังหวัดศรีสะเกษและตะวันตก ได้แก่ จังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 การให้ความบันเทิง
 - 2.2 การให้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมความเคลื่อนไหวของชุมชน
 - 2.3 ให้การศึกษาอบรม ซึ่งแนวทางการประพฤติปฏิบัติ
 - 2.4 การรายงานวิพากษ์วิจารณ์สภาพเหตุการณ์และสังคม
 - 2.5 การก่อให้เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและการสร้างบูรณาการทางสังคม
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการเสื่อมความนิยมในการเล่นรองเง็งคันหยงในจังหวัดตรัง ในด้านต่าง ๆ คือ
 - 3.1 ปัจจัยที่เกิดจากการเข้ามาแทนที่ของสื่อสมัยใหม่
 - 3.2 ปัจจัยที่เกิดจากข้อจำกัดของตัวสื่อคือการเล่นรองเง็งคันหยงเอง
 - 3.3 ปัจจัยที่เกิดจากการเสื่อมความนิยมของผู้ชม

สมมติฐานการวิจัย

1. สื่อพื้นบ้านรองเง็งตันหยง เป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนในพื้นที่จังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การให้ความบันเทิง

- การผ่อนคลายอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ร้อง
- การหยอกล้อเกี่ยวพาราตี
- การสร้างอารมณ์ขัน
- เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์

1.2 การให้ข้อมูลข่าวสาร

- การแจ้งข่าวคราวกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

1.3 การให้การศึกษา

- การอบรมคุณธรรมจริยธรรมสตรี
- การอบรมคุณธรรมจริยธรรมบุรุษ
- การสั่งสอนชี้แนวทางประพฤติปฏิบัติ
- การให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

1.4 การรายงานวิพากษ์วิจารณ์สภาพเหตุการณ์และสังคม

- การรายงานเกี่ยวกับสภาพชีวิตและสังคมโดยทั่วไป
- การรายงานเกี่ยวกับการทำมาหากิน การงานอาชีพ

1.5 การก่อให้เกิดการปะทะสัมพันธ์ และการสร้างบูรณาการทางสังคม

- การผสมผสานทางด้านความเชื่อ
- การผสมผสานทางด้านภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. สื่อพื้นบ้านรองเง็งตันหยง เป็นสื่อที่เคยได้รับความนิยมอย่างสูงในเขตพื้นที่ดังกล่าวในอดีต ปัจจุบันสื่อชนิดนี้เสื่อมความนิยมลง และมีแนวโน้มจะสูญหายไปด้วยสาเหตุปัจจัยที่สำคัญดังนี้

- 2.1 การเข้ามาแทนที่ของสื่อสมัยใหม่
- การเข้ามาแทนที่ของสื่อวิทยุกระจายเสียง, วิทยุโทรทัศน์, ภาพยนตร์
- และสื่อสิ่งพิมพ์
- การเข้ามาแทนที่ของมหรสพและการแสดงจากเขตเมือง
- 2.2 ข้อจำกัดของตัวสื่อรองเงืงตันหยง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
- กระบวนการสืบทอด
 - โอกาสในการแสดง
 - รายได้
 - ความสามารถในการปรับปรุงดัดแปลงตัวเอง
- 2.3 การเสื่อมความนิยมของผู้ชม
- โอกาสในการเลือกสื่อและสิ่งบันเทิงนันทนาการอื่น ๆ
 - ความยากในการร่วมเล่น
 - ขาดการสนับสนุนจากทางราชการ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและแถบบันทึกเสียงจากพิพิธภัณฑ์เสียง สถาบันทักษิณคดีศึกษา โดยจะนำวิเคราะห์ถึงบทบาทหน้าที่ของรองเงืงตันหยงที่เคยมี เคยเป็น และเป็นอยู่ ในเขตพื้นที่ที่การเล่นรองเงืงตันหยงได้รับความนิยมอย่างสูงในอดีต คือในบริเวณชุมชนริมฝั่งทะเลอันดามัน จังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ และวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยที่มีผลให้สื่อชนิดนี้เสื่อมความนิยมลงไปในปัจจุบัน

2. พื้นที่ในการศึกษาวิจัยออกเก็บข้อมูลภาคสนามจำกัดเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดครั้งที่เคยมีการเล่นรองเงืงตันหยงแพร่สะพัดและเข้มข้น ซึ่งได้แก่ ตำบลนาเกลือ ตำบลกันตังใต้ ในเขตอำเภอกันตัง ตำบลบ่อหิน อำเภอสีเกา ตำบลปะเหลียนและตำบลบ้านนา อำเภอปะเหลียน เท่านั้น

3. วิทยากรผู้บอกข้อมูลในการศึกษาภาคสนามเป็นชาวบ้านทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่ที่ทำกรวิจัย ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเล่นร้องเงิงตันหยงในด้านใดด้านหนึ่ง จัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับคณะร้องเงิงตันหยงโดยตรง ได้แก่ นายโรง นักดนตรี และนางรำ จำนวน 25 คน กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มผู้ที่เคยชมและเคยร่วมเล่นร้องเงิงตันหยง จำนวน 150 คน

4. ข้อมูลภาคสนามที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม 2 ระยะเวลา คือช่วงแรก ระหว่างกลางเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ช่วงที่ 2 ระหว่างกลางเดือนสิงหาคม - กลางเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2532

5. เนื้อเพลงร้องเงิงตันหยงที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์จะมีทั้งส่วนที่เป็นเนื้อร้องเก่าที่จำสืบทอดกันมาในหมู่ผู้เล่นและเนื้อร้องที่ผูกแต่งขึ้นมาใหม่ในชั้นหลัง ทั้งเนื้อร้องที่ใช้ร้องโต้ตอบกันในการเล่นจริง ๆ และเนื้อร้องที่ใช้ร้องเล่นในโอกาสต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ร้องเงิงตันหยง หมายถึง สื่อพื้นบ้านชนิดหนึ่งในรูปแบบของการละเล่นพื้นบ้าน เคยได้รับความนิยมอย่างสูงในเขตพื้นที่จังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ ได้แก่จังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต สื่อชนิดนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามพื้นที่ เช่น หล้อแห่งจังหวัดตรัง เพลงตันหยงหรือร้องเงิงตันหยง จังหวัดกระบี่ สื่อชนิดนี้โดยปกติเป็นของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู แต่นิยมเล่นกันทั้งชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธ

2. บทบาท หมายถึง ภารกิจ ซึ่งหมายรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ที่ร้องเงิงตันหยงมีต่อชุมชนหรือสังคมตามภารกิจของสื่อพื้นบ้านที่ควรเป็น และมีความหมายรวมทั้งบทบาทหน้าที่ที่เคยมี เคยเป็น และเป็นอยู่

3. การเสื่อมสลาย หมายถึง ภาวะการเสื่อมความนิยมของประชาชนต่อการเล่นร้องเงิงตันหยง ที่มีแนวโน้มชี้ให้เห็นถึงการหมดสิ้นการเล่นชนิดนี้ในอนาคตในเขตพื้นที่ดังกล่าว

4. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเสื่อมสลาย หมายถึง สิ่งหรือสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อมีส่วนทำให้ร้องเงิงตันหยงได้รับความนิยมน้อยลงในกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่ที่นิยมเล่นร้องเงิงตันหยงกันอย่างสูงในอดีต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การเสื่อมสลาย : ร่องเงืงต้นหยง คาดว่าจะยังประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของร่องเงืงต้นหยง ในด้านประวัติความเป็นมา ลักษณะขนบนิยมและองค์ประกอบในการเล่น อย่างเป็นระเบียบแบบแผนทางวิชาการ
2. ทำให้ทราบถึงบทบาทของสื่อพื้นบ้านชนิดนี้ที่มีต่อชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดริมฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในด้านต่าง ๆ คือ การให้ความบันเทิง การให้ข้อมูลข่าวสารและให้การศึกษา การรายงานวิพากษ์วิจารณ์สภาพเหตุการณ์และสังคม การก่อให้เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและการสร้างบูรณาการทางสังคม
3. ทำให้ทราบถึงเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้สื่อพื้นบ้านชนิดนี้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเสื่อมความนิยมลงในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการหาช่องทางที่จะคัดแปลงหรือปรับปรุงการเล่นร่องเงืงต้นหยงให้เหมาะสมสอดคล้องและรับใช้สังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชนที่ทำการวิจัยและชุมชนอื่นที่มีลักษณะทางสังคมใกล้เคียงกันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในโอกาสต่อไป
5. ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางและความรู้พื้นฐานในการศึกษาถึงบทบาทและเหตุปัจจัยการเสื่อมสลายของสื่อพื้นบ้านอื่น ๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ที่มีกลุ่มชนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่ร่วมกัน ในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ